WayScience

7th International Scientific and Practical Internet Conference

«Integration of Education, Science and Business in Modern Environment: Winter Debates»

ISBN 978-617-8293-62-8

WayScience

7th International Scientific and Practical Internet Conference

«Integration of Education, Science and Business in Modern Environment: Winter Debates»

ISBN 978-617-8293-62-8

Editorial board of International Electronic Scientific and Practical Journal «WayScience» (ISSN 2664-4819 (Online)

The editorial board of the Journal is not responsible for the content of the papers and may not share the author's opinion.

Integration of Education, Science and Business in Modern Environment: Winter Debates: Proceedings of the 7th International Scientific and Practical Internet Conference, February 5-6, 2026. FOP Marenichenko V.V., Dnipro, Ukraine, 277 p.

ISBN 978-617-8293-62-8

7th International Scientific and Practical Internet Conference "Integration of Education, Science and Business in Modern Environment: Winter Debates" is devoted to the search for latest ideas for development at international, national and regional levels.

Topics cover all sections of the International Electronic Scientific and Practical Journal "WayScience", namely:

- public administration sciences;
- philosophical sciences;
- economic sciences;
- historical sciences;
- legal sciences;
- agricultural sciences;
- geographic sciences;
- pedagogical sciences;
- psychological sciences;
- sociological sciences;
- political sciences;
- philological sciences;
- technical sciences;
- medical sciences;
- chemical sciences;
- biological sciences;
- physical and mathematical sciences;
- other professional sciences.

Dnipro, Ukraine – 2026

КОМУНІКАТИВНІ ЗДІБНОСТІ ЛІКАРЯ В АСПЕКТІ ЙОГО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ходош Е.М.
Харківський національний медичний університет
м. Харків, Україна
Комунальне некомерційне підприємство
«Міська клінічна лікарня N 13» Харківської міської ради
м. Харків, Україна
ORCID iD: orcid.org/0000-0003-0572-4932
e-mail:gen.khodosh@gmail.com
Клименко Т.Г.
магістр психології
м. Харків, Україна

Вступ. Лікарська діяльність супроводжується різноманітними видами комунікації. Перш за все це комунікація з пацієнтами, комунікація з колегами у межах обміну досвідом та міждисциплінарної співпраці, також комунікація на всіх рівнях системи органів публічного адміністрування у сфері охорони здоров'я тощо. У процесі роботи фахівець постійно взаємодіє з пацієнтами різного віку, професійної належності, соціальних щаблів та з різними психологічними характеристиками, що зумовлює необхідність безперервного розвитку комунікативної компетентності. Позитивні результати лікування та сприйняття медичних послуг безпосередньо залежать від комунікативних здібностей лікаря [3], які грають важливу роль на всіх ланках взаємодії з пацієнтом, починаючи зі створення атмосфери довіри при первинному контакті, поглиблених опитуваннях під час збору анамнезу, спостереження, обстежень та закінчуючи прихильністю пацієнта призначеній терапії та періодичними спостереженнями. Для цього медичному фахівцю необхідні розвинені комунікативні вміння, зокрема здатність зрозуміло пояснювати, переконливо аргументувати, заохочувати до лікування та мотивувати пацієнта на одужання.

Ціль роботи. Охарактеризувати поняття «комунікативні здібності» з урахуванням специфіки професійної діяльності медичного працівника.

Матеріали та методи. Теоретичні методи дослідження, а саме: аналіз, узагальнення, систематизація наукової літератури та досліджень комунікації лікарів з пацієнтами.

Результати та обговорення. У «Сучасному тлумачному психологічному словнику» «здібність» «визначається як індивідуально-психологічні особливості людини, що виражають її готовність до оволодіння певними видами діяльності й до їхнього успішного виконання. Під ними розуміється високий рівень інтеграції і генералізації психічних процесів, властивостей, відносин, дій та їхніх систем, що відповідають вимогам діяльності» [15, с.154].

Н. Вітюк вважає, що комунікативні здібності - це комплекс індивідуальних психологічних особливостей, що надають людині можливість активно та ефективно спілкуватися, передавати й сприймати інформацію, налагоджувати взаємодію з оточенням, правильно розуміти себе та свою поведінку, а також співрозмовників та їхню поведінку, що є необхідними умовами успішної життєдіяльності [2, с.165].

Серед науковців нема єдиної думки щодо структури комунікативних здібностей.

Е. Панасенко та Ю. Черепова поділяють комунікативні здібності на наступні групи: 1) стратегічні й тактичні; 2) вербальні й невербальні; 3) загальні й спеціальні; 4) спеціально-важливі й універсально-важливі [10, с. 81-91].

У визначенні автора Л. Пляки комунікативні здібності можна умовно поділити на дві категорії: володіння технікою встановлення контактів і ведення спілкування, а також

здатність ефективно використовувати власні комунікативні якості в процесі комунікації [12].

В. Кузьменко та Г. Міськова визначають комунікативні здібності як спеціальні здібності, у структурі яких виокремлюють такі взаємопов'язані компоненти як мотиваційний, когнітивний, емоційний, самооцінний та комунікативно-діяльнісний [7].

Г. Хомич та М. Вайсберг вважають комунікативні здібності сукупністю індивідуально-психологічних характеристик, що забезпечують ефективність комунікативної діяльності та міжособистісної взаємодії, до структури яких входять перцептивна, інтерактивна, інформаційна та регуляторна складові [17].

Н. Разумовська до компонентів комунікативних здібностей відносить соціально-перцептивні здібності, серед яких важливе значення мають такі компоненти як емпатія, емоційна чутливість, товариськість, здатність до саморегуляції, та соціально-психологічні характеристики, які встановлюють місце особистості в системі емоційних, міжособистісних, предметних і групових стосунків [13].

Відповідно до В. Косташ комунікативні здібності є різновидом спеціальних здібностей й репрезентують інтегральні особистісні характеристики, що формуються на основі певних знань і виявляються у здатності до ефективної комунікативної діяльності. Ці здібності одночасно є сталою й динамічною системою, яку, за умови наявності сприятливих індивідуально-особистісних та соціальних чинників, можна цілеспрямовано розвивати та моделювати [6].

І. Варнавська в структурі комунікативних здібностей особистості виокремлює стратегічні та тактичні здібності. За допомогою стратегічних здібностей особистість попередньо планує комунікативну тактику, яку буде застосовувати у спілкуванні. До тактичних здібностей вона відносить конкретні методи й підходи, які особистість використовує у процесі комунікації. Загалом структура комунікативних здібностей має поєднувати взаємодію стратегічного та тактичного компонентів. Водночас ця структура формується безпосередньо в процесі комунікативної діяльності особистості. Комунікативні здібності визначають ефективність комунікації та самі удосконалюються в цьому процесі [1].

Науковці З. Мацюк та О. Хвесик пропонують вважати ключовою характеристикою комунікативних здібностей так звані «комунікативні якості». На їхню думку це психологічні риси індивіда, які забезпечують його готовність до спілкування, слугують підґрунтям для формування комунікативних умінь та навичок, а також надають емоційного забарвлення міжособистісній взаємодії [9].

Дослідниця І. Перцова вважає, що професійна комунікативна компетентність охоплює лінгвістичну, стратегічну, дискурсивну, прагматичну та соціокультурну компетенції, які перебувають у тісному взаємозв'язку та взаємно доповнюють одна одну. Їх формування потребує комплексного й системного підходу [11].

Серед важливих комунікативних якостей особистостей лікаря дослідниця Корж О.Ю. виокремлює такі як-от гнучкість спілкування, емпатійність, рефлексивність. Рівень емпатійності залежить від спеціалізації лікаря [5].

Скрипник та ін. вважають, що комунікативна компетентність фахівців медичної галузі охоплює сукупність особистісних якостей, що відображають їхню готовність до реалізації професійних завдань, орієнтованих на ефективну комунікацію. Реалізація цієї компетентності виявляється в таких професійно значущих рисах, як милосердя, чуйність, уважність, тактовність, стресостійкість і професійна емпатія [14].

Кіщук В. та Лещук Г. акцентують увагу на тому, що складність соціально-професійних взаємодій у медичній сфері вимагає від комунікативної компетентності медичних працівників наступних якостей, як-то афіліації, емоційної стабільності, емпатії, чутливості до дистанціювання [4].

Кушнєрьова А. М. зазначає, що «найважливішими психоемоційними якостями лікаря, що сприяють продуктивній бесіді з хворим, є доброзичливість, милосердя і терпимість» [8].

Висновки. Комунікативні здібності особистості є комплексом індивідуально-

психологічних характеристик особистості, який проявляється у здатності особистості здійснювати ефективну комунікативну діяльність. Формування та вдосконалення комунікативних здібностей медичних працівників є динамічним процесом, що відбувається протягом їхньої професійної діяльності та потребує системного поєднання теоретичних знань і практичних навичок спілкування з розвитком специфічних складових комунікативних злібностей, що сприяють успішності та результативності медичної комунікації.

Список літератури:

1. Варнавська І.В. Комунікативні здібності в контексті професійного вибору старшокласників. Virtus: Scientific Journal/Editor-in-Chief M.A. Zhurba. March. No 42. 2020. 227 p. URL: http://hdl.handle.net/123456789/3753

2. Вітюк Н. Р. Основні психологічні підходи до визначення категорії “комунікативні здібності особистості”. Вісник прикарпатського університету: Філософські і психологічні науки: зб. наук. праць, ІваноФранківськ: Плай, 2002. Вип. 3. С. 158-167.

3. Городнов Є. В., Прощенко А. М. Особливості комунікації лікаря з пацієнтом як складова його ефективної професійної діяльності // Current Challenges of Science and Education : матеріали VI Міжнародної науково практичної конференції (12–14 лютого 2024 р., Берлін, Німеччина). Берлін. MDPC Publishing. 2024. С. 63—72.

4. Кіщук В., Лещук Г. Формування професійно-комунікативної компетентності фахівців медичного профілю в умовах ускладнення соціально-професійних взаємодій // Social Work and Education. 2023. Т. 10, № 2. С. 232–241. DOI: 10.25128/2520-6230.23.2.7.

5. Корж О. Ю. Комунікативні якості майбутніх лікарів // Науковий вісник Донбасу. 2011. № 3. С. 11–15. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2011_3_11 (дата звернення: 02.01.2025)

6. Косташ В. Психологічні особливості комунікативних здібностей підлітків. Магістерський науковий вісник Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. 2018. Вип. 29. С. 113–115. http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/11254

7. Кузьменко В. У., Міськова Г. А. Теоретичний аналіз проблеми розвитку комунікативних здібностей підлітків. Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент. Київ, 2012. Вип. 10. С. 95-102. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mnf_2012_10_15

8. Кушнєрьова А. М. Особливості комунікативної компетентності лікаря кардіолога з пацієнтом // Вісник Національного університету оборони України. 2021. Вип. 2(60). С. 89–95.

9. Мацюк З., Хвесик О. Комунікативні здібності як домінантна характеристика мовленнєвої особистості дитини. Педагогічний часопис Волині. 2017. № 1(4). С. 88-94. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pchv_2017_1_17

10. Панасенко Е., Черепова Ю. Розвиток комунікативних здібностей майбутніх учителів філологів: психолого - педагогічний аспект. Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти. Слов’янськ, 2017. Вип. 5. Ч. 2. С. 81-91 Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/prptma_2017_5%282%29__11

11. Перцова І. Специфічні особливості комунікативної компетентності майбутніх лікарів // International Science Journal of Education & Linguistics. 2025. Т. 4, № 5. С. 16–22. DOI: 10.46299/j.isjel.20250405.02. Режим доступу: https://isg-journal.com/isjel/article/view/1084

12. Пляка Л. В. Психологічні особливості формування комунікативних здібностей у майбутніх провізорів. Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна, серія Психологія. Харків, 2008. Вип. 39. № 793. С. 351–354. https://bit.ly/3KgZ4BE

13. Разумовська Н. Розвиток комунікативних здібностей у студентів технічного ВУЗу. Scientific Collection «InterConf». 2022. № 135. С. 148–153. https://archive.interconf.center/index.php/conference-proceeding/article/view/1835

14. Скрипник І. М., Маслова Г. С., Приходько Н. П., Гопко О. Ф., Криворучко І. Г.

Комунікативні компетенції та особливості їх впровадження в медичну освіту // Вища освіта у контексті інтеграції до європейського освітнього простору. — 2019. — С. 279–285

15. Сучасний тлумачний психологічний словник: близько 2 500 термінів / В. Б. Шапар. Харків: Прапор, 2007. 640 с. https://library.udpu.edu.ua/library_files/427530.pdf

16. Тернопільська В.І. Теоретичні аспекти феномена «соціально-комунікативна культура». Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. 2017. Вип. 22. С. 44–50. URL: https://pedagogy.lnu.edu.ua/departments/pedagogika/periodic/visnyk/22/06_ternopilska.pdf

17. Хомич Г., Вайсберг М. Комунікативні та організаторські здібності у структурі соціально- психологічної компетентності працівників військово-медичного закладу. Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки : зб. наук. праць / за наук. редакцією І. С. Булах. Київ: Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2025. Вип. 26 (71). 111 с. DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series12.2025.26(71).09

Хайрнасов Р.Н., Хайрнасова А.В. МОДЕЛІ ПАРТНЕРСТВА МЕДИЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ ТА БІЗНЕС-СТРУКТУР У ПІДГОТОВЦІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНИХ ФАХІВЦІВ: ДОСВІД ДУАЛЬНОЇ ОСВІТИ 253
Харченко А.С., Яновська Т.А., Гончарова Н.О. ПСИХОЛОГІЧНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ ЧОЛОВІКІВ І ЖІНОК СЕРЕДНЬОЇ ДОРОСЛОСТІ 255
Ходош Е.М., Клименко Т.Г. КОМУНІКАТИВНІ ЗДІБНОСТІ ЛІКАРЯ В АСПЕКТІ ЙОГО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 258
Цумарєва Н.В. ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ 262
Чиченьова О.М., Лукачина А.В. ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА ОСОБИСТОСТІ ЯК ОРІЄНТИР ГАРМОНІЙНОГО РОЗВИТКУ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ДЛЯ МАЙБУТНІХ ДОСЯГНЕНЬ 265
Щуренко Ф.В. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ МІГРАЦІЄЮ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ КАПІТАЛІВ В УКРАЇНІ 267
Яновська Т.А., Гончарова Н.О., Харченко А.С. ОСОБИСТІСНИЙ РОЗВИТОК МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА В УМОВАХ ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ 270